

Прозрачност и отчетност в работата на съдилищата чрез интернет технологиите

МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ, ПРЕПОРЪКИ

доц. д-р Атанас Славов
СУ „Св. Климент Охридски“

Национална кръгла маса

„Прозрачността в работата на съдилищата – предпоставка за повишаване на доверието в съдебната система в България“
София, 24 януари 2019 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ИЗТОЧНИЦИ

- ❖ **Юридически** – ЕКПЧ; юриспруденцията на ЕСПЧ; Конвенция за достъп до официални документи;
 - национално законодателство
- ❖ **Обвързващи стандарти и препоръки**
 - **Съвет на Европа** – Препоръки на Комитета на министрите; Магна харта на съдиите; становища на КСЕС, на Венецианската комисия, на ЕМСС;
 - **Европейски съюз** - Механизъм за сътрудничество и проверка;
- ❖ **Стратегически**
 - Актуализирана стратегия за продължаване на съдебната реформа;
 - Стратегия за въвеждане на електронно правосъдие и електронно управление в сектор „Правосъдие“ 2014 – 2020;
 - Медийна стратегия на съдебната власт

ЕВРОПЕЙСКИ СТАНДАРТИ

- ❖ **Правото на публичен процес** като основополагащо за развитието на стандартите за прозрачност и достъп до информация – чл. 6 ЕКПЧ, чл. 47 Харта на основните права на ЕС;
- ❖ **Право на достъп до информация** – чл. 10 ЕКПЧ и чл. 11 Хартата;
- ❖ **Съдебната практика** - достъп на медиите и на гражданските организации до информация от държавни органи, така че те да могат да изпълняват гражданската си функция в *защита на свободата на словото* и да имат ролята на „*обществен страж*“ на демокрацията

МАГНА ХАРТА НА СЪДИИТЕ

- ❖ **Принципът на прозрачност** – т. 14 Магна Харта: „Правосъдната система е прозрачна и информацията относно функционирането на съдебната система се публикува.“
- **Достъпност на съдебните решения** - т. 16 Магна Харта: *достъпен, прост и ясен език* на съдебните решения, те трябва да бъдат обявени *публично в рамките на разумен срок*. Спазването на тези изисквания е условие за осъществяване на правото на защита.

СТАНОВИЩА НА КСЕС

Становище № 6 (2004) относно справедлив процес в разумен срок

- ❖ Предоставянето на информация за функционирането на съдебната система е *условие и предпоставка* за осигуряване на **достъп на гражданите до правосъдие**
- ❖ Информацията следва да е в **достъпен формат и език** и да дава възможност за запознаване с *различните видове дела*, които могат да бъдат заведени, *възможната продължителност* на делата, *разходите* и *съществуващите рискове*, в случай че бъдат неправилно използвани съдебните средства за решаване на спорове;
- ❖ Осигуряването на достъп до тази информация може да става от различни институции, но **самите съдилища** трябва да са *непосредствено ангажирани* в разпространяването на информацията, включително чрез техните *интернет страници или техните PR звена*.

КСЕС

Становище № 7 (2005) относно „Правосъдие и общество“

- ❖ Съдилищата като *крайъгълен камък на демократичните конституционни системи*
- ❖ **Образователна дейност на съдилищата**, намираща израз в организирането на посещения за ученици и студенти или граждани, проявяващи интерес към дейността на съдилищата.; да се извършва в *сътрудничество* и със самите образователни институции, които се ангажират с преподаване на *гражданско образование*;
- ❖ **„Програми за популяризиране“** на работата на съдилищата, надхвърлящи обхвата на обикновено информиране на обществеността; **Бюджет** от бюджета на съдебната власт
- ❖ Основната цел на тези програми е да *подобрят разбирането на обществото и доверието* в правосъдната система, а в по-общ план – да *укрепят независимостта на съда*.
- ❖ **Информационни служби** в съдилищата.

КСЕС

Становище № 14 (2011) относно „Правосъдие и информационни технологии“

- ❖ Въвеждането на ИТ трябва да бъде средство за *подобряване на правораздаването, за улесняване на достъпа до съдилищата* и да дава гаранции за спазването на стандартите на чл. 6 ЕКПЧ.
- ❖ Въвеждането на ИТ *не трябва да ерозира човешкия и символичния облик на правосъдието*: прекомерната технологизация може да доведе до дистанциране на гражданите и да ерозира доверието в съдебната система.
- ❖ **Достъп до пълна, точна и актуална информация** относно видовете съдебни процедури, срокове, разходи, възможностите за ADR. Да се предоставя и *по-обща информация* за съдебната система, най-важните приети решения, статистически данни, *образователни инициативи* за изграждане на позитивен публичен образ и повишаване на разбирането и доверието от страна на гражданите.
- ❖ **Електронно правосъдие** - технологиите трябва да са *адаптирани* към съдебния процес, към нуждите на съдиите, както и към вида и степента на сложност на делата.

ЕМСС

Доклад „Правосъдие, медии, общество“ 2011-2012

- ❖ Назначаване на специални **съдебни говорители**.
- ❖ **Интернет страница**, който да се поддържа от съвета на съдебната власт или съдебната администрация - да съдържа информация за практикуващи юристи, пресата и обществото; база данни на съдебни решения, които са свободно достъпни и безплатни за обществеността и поддържат възможност за „търсене“ по ключови думи и лесен за употреба списък.
- ❖ Публикуване в интернет **резюме на решението** при дела с *висок обществен интерес*; да е написано на *прост, неюридически* език.
- ❖ **Проактивен подход към медиите** - следва да бъде фокусиран както върху отделни съдебни дела, така и върху *съдебната система и принципите на правото като цяло*.

EMCC – Доклад 2011-2012

- ❖ С цел да се повиши **прозрачността** и **изграждането на единен образ** на съдебната власт е *препоръчително да се предостави една и съща информация на всеки сайт* и да се *разработи общ формат, който да структурира съдържанието по един и същ начин*. Тези сайтове трябва да съдържат най-малко:
 - 1) обща информация относно съдилищата и предоставяните услуги;
 - 2) практическа информация за страните по делото;
 - 3) дневния ред на предстоящата дела / графици на делата;
 - 4) информация за съдебни заседатели; 5) съдебни правила;
 - 6) прес съобщения; 7) (резюме на) решения;
 - 8) формуляри; 9) кариерни възможности.

Основни препоръки относно взаимодействието на съдебната власт с медиите:

- ❖ Препоръчително е въвеждане *на набор от насоки за медиите*, които трябва да бъдат част от националния стратегически план, съдържащ и цикъл на планиране и отчитане на комуникация с медиите и обществото;
- ❖ Насоките следва да изяснят различните цели и интереси на съдебната власт и на медиите като посочат разумните очаквания за действията и поведението на двете страни; да осведомят както съдиите за тяхната роля и границите при общуването им с медиите, така и самите медии за това какво могат да изискват и да очакват от съдебната власт;
- ❖ Насоките да се изготвят след консултация с всички заинтересовани страни.

ЕММС

Доклад „Обществено доверие и имидж на съдебната система“ 2017 – 2018

- ❖ Използването на *социалните медии* за повишаване на обществената информираност за съдебната власт
- ❖ **Добри практики** за повишаване на информираността и ангажираността на обществеността при осъществяването на съдебната власт:
 - ❖ *посещения на студенти/ученици* в съдилищата за участие в съдебни производства с последващи дискусии със съдията или прокурора;
 - ❖ *лекции в училищата*, организирани *от съдии или прокурори*; организиране през м. септември на насочена към младежите „Съдебна седмица“, по време на която съдиите активно посещават училищата, отговарят на въпроси във Facebook на живо;
 - ❖ организиране на „*Дни на отворените врати в съдилищата*“;
 - ❖ *Наръчник за правно образование*, написан от съдии.

ЕММС - Доклад 2017 – 2018

Добри практики:

- ❖ Популяризиране на *документални филми* за съдебната власт;
- ❖ Обучения за съдии за връзка с медиите, които се ангажират да обяснят процедурата или съдебните решения по ключови дела;
- ❖ *Онлайн информационни досиета* за ключови съдебни дела или текущи съдебни теми, които лесно се намират чрез Google;
- ❖ *Проактивно участие* в телевизионни формати, които демонстрират функционирането на съдебната власт;
- ❖ Организиране на *обществени академии* в сътрудничество с университети или колежи, в които съдии и учени обсъждат актуални теми с аудиторията.

ЕММС - Доклад 2017 – 2018

Препоръки в следните основни направления:

- ❖ Приемане на **цялостна комуникационна стратегия** на съдебната система;
- ❖ Съдебната власт трябва да развива **комуникационни инструменти и ръководства за добри практики** с другите клонове на властта, други юристи и заинтересовани участници;
- ❖ За **говорители** следва да се назначават съдии или прокурори, обучени в комуникационни умения; да има специализиран ПР отдел; да се обучават магистратите на комуникационни умения, Насърчаване на комуникацията в **социалните медии**;
- ❖ Поддържане на контакт с **широката общественост**, за да **укрепи доверието** в съдебната система, и да организира широк кръг информационни дейности.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ПРАВНАТА РАМКА В БЪЛГАРИЯ

- ❖ Българската правна рамка, отнасяща се до **публичността, прозрачността и отчетността** на съдебната власт е в процес на развитие и поетапно съобразяване с утвърдените международни и европейски стандарти през последните 10 години (промените в ЗСВ, ЗДОИ, АПК);
- ❖ **Пропуски и проблеми** – *липса на системност, координация и унификация* при предоставяне на информация от отделните ОСВ; *хетерогенност* в информацията, предоставяна на интернет страниците на съдилищата; липса на единна практика за ДОИ в рамките на съдебната власт; недостатъчно проактивен и включващ подход по отношение на гражданите и гражданското общество при взаимодействие със ОСВ;

ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИТЕ

- ❖ От ключово значение е да се публикува информация относно техните правомощия на **достъпен и разбираем език**;
- ❖ Да се съдържа информация за условията и възможностите за **ползване на правна помощ** по реда на ЗПП;
- ❖ Да се съдържа информация за реда за **подаване на жалби за бавно правосъдие** и възможността да се получи обезщетение (ЗСВ и ЗОДОВ);
- ❖ Да се съдържа информация и за **съществуващия компенсаторен механизъм**, създаден със Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления.

ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИТЕ

- ❖ Информация, която е от значение за осъществяване на **публичната функция** на съдилищата по отношение на гражданите и местната общност, за повишаване на правната и гражданската култура (конкретна информация за осъществяваните „Дни на отворените врати“ в съдилищата).
- ❖ При публикуването на съдебните решения (най-вече на тези с висок обществен интерес) е препоръчително да се публикува и **резюме**, което да представя решението на разбираем за гражданите език, както и възможност за търсене по ключови думи; препоръчително е да се публикува и *тематичен речник на основните правни термини* на достъпен и разбираем език.
- ❖ Информация за осъществяването на образователната програма *„Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие“*, която се провежда сред ученици в гимназиалния курс.

ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИТЕ

- ❖ Да се посочват и контакти на звеното „Връзки с обществеността“, така че да може да се осъществява проактивно комуникацията между органа и представителите на гражданското общество и медиите;
- ❖ Да се публикува информация за съответни **постижения на отделните магистрати** (получени отличия, престижни номинации; командироване в европейските съдилища; публикувани книги, статии, студии; академични постижения);
- ❖ **Достъп до обществена информация** – на интернет сайтовете да поддържат лесно достъпни секции с информация относно процедурата, като предоставят възможност за *електронно подаване* на заявления, съдържат примерни формуляри, както и са обявени вътрешните правила, по които се администрира самото заявление.

ПРЕПОРЪКИ ОТНОСНО ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦИТЕ

- ❖ Да се публикуват **публични изказвания** на техните председатели или на съдии от съответния съд по актуални теми, информация за проведени конференции и семинари, по повод чествания
- ❖ Да се публикуват и **правни анализи**, представящи по достъпен начин различните съдебни процедури, информация за достъпа до правосъдие, както и информация за възможностите за *алтернативно разрешаване на правни спорове* (медиация).